

7. Долгоруков А. Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения [Электронный ресурс] / А. Долгоруков. – Режим доступа: http://www.vshu.ru/lections.php?tab_id=3&a=info&id=2600.
8. Емельянов С.М. Управление конфликтами в организации. – М., 2006. – 63 с.
9. Метод изучения ситуаций (case-study) в образовании: его история и применение [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.elitarium.ru>.
10. Турянська О. Ф. Педагогічні ситуації, їх види, роль і місцев особистісно-орієнтованому навчанні історії в школі / О. Ф. Турянська // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – 2010. – Вип. 3. – С. 118–128.

References

1. Analiz, ili Anatomiya Kejs-metoda / Pod red. Yu. P. Surmina. – Kiyiv : Centr innovacij i razvitiya, 2002. – 286 s.
2. Anikushina E. A. Innovacionnye obrazovatelnye tehnologii i aktivnye metody obucheniya: Metodicheskoe posobie / [E. Anikushina, O. S. Bobina, A. O. Dmitrieva, O. N. Egorova, T. A. Kalyanova i dr.]. – Tomsk: V-Spekt, 2010. – 212 s.
3. Voloshyna O.V. Vykorystannia aktyvnykh metodiv navchannia pry vykladanni dystsyplin pedahohichnoho tsykladu / O. V. Voloshyna // Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriya: Pedahohika i psykholohiia. – Vypusk 48. – Vinnytsia, 2016. – С.13-16.
4. Voloshyna O.V. Pedahohika innovatsii u vyshchii shkoli. Navchalno-metodychni posibnyk / O.V. Voloshyna. – Vinnytsia: TOV»Nilan-LTD», 2014. – 161 s.
5. Gladkih I.V. Razrabotka uchebnykh kejsov / I.V. Gladkih. – SPb, 2010. – 183 s.
6. Gushin Yu. V. Interaktivnye metody obucheniya v vyssheishkole / Yu. V. Gushin // Psihologicheskij zhurnal Mezhdunarodnogo universiteta prirody, obshchestva i cheloveka «Dubna» Dubna Psychological Journal. – 2012. – № 2. – С. 1–8.
7. Dolgorukov A. Metod case-study kak sovremennaya tehnologiya professionalno-orientirovannogo obucheniya [Elektronnyj resurs] / A. Dolgorukov. – Rezhim dostupa: http://www.vshu.ru/lections.php?tab_id=3&a=info&id=2600.
8. Emelyanov S.M. Upravlenie konfliktami v organizacii. – M., 2006. – 63 s.
9. Metod izucheniya situacij (case-study) v obrazovanii: ego istoriya i primenenie [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.elitarium.ru>.
10. Turianska O. F. Pedahohichni sytuatsii, yikh vydy, rol i mistsev osobystisno-orientovanomu navchanni istorii v shkoli / O. F. Turianska // Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka. – 2010. – Vyp. 3. – С. 118–128.

УДК 37.091.33:811.111'233

DOI 10.31652/2415-7872-2019-60-18-23

ВИКОРИСТАННЯ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Н. В. Зарічанська

orcid.org/0000-0002-0101-3992

В статті розглянуто особистісно-орієнтовані технології вивчення іноземних мов, що передбачають позитивний вплив на формування особистості через створення атмосфери взаєморозуміння учасниками навчального процесу. Доведено, що особистісно-орієнтоване навчання іноземних мов має базуватися на врахуванні особистісних якостей та інтересів студента й сприяє подальшому їхньому розвитку. Організація особистісно-орієнтованого навчання іноземних мов має трактуватися як процес створення у вищих закладах освіти таких педагогічних умов, які сприяють активному розширенню комунікативної компетенції студентів та становленню їх суб'єктності у процесі особистісно-орієнтованої розвивальної взаємодії в системі «викладач-студент».

Наголошено, що особистісно-орієнтований підхід розкриває особистісний характер розуміння майбутніми кваліфікованими фахівцями сенсу власного життя, процесу й результатів професійної діяльності, необхідності безперервного професійного розвитку і є основою формування в них художньої, естетичної, етичної, екологічної, правової, економічної, комунікативної, інформаційної тощо культури, громадянськості, патріотизму.

Ключові слова: іноземні мови, особистісно-орієнтовані технології, форми навчального процесу, комунікативні компетенції.

USE OF PERSONALLY-ORIENTED TECHNOLOGIES IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING

N. Zarichans'ka

The article deals with personality-oriented foreign language learning technologies, which suggest a positive impact on personality formation through the creation of an atmosphere of mutual understanding by the participants of the educational process. It is proved that personal-oriented learning of foreign languages should be based on consideration of the personal qualities and interests of the student and promote their further development. Organization of personality-oriented learning of

foreign languages should be interpreted as the process of creating in pedagogical institutions such pedagogical conditions that promote the active expansion of students' communicative competence and the formation of their subjectivity in the process of personality-oriented developmental interaction in the system of "student-oriented interaction".

It is emphasized that the personality-oriented approach reveals the personal nature of understanding by the future qualified specialists of the meaning of their own life, process and results of professional activity, the need for continuous professional development and is the basis for the formation of artistic, aesthetic, ethical, environmental, legal, economic, communicative and communicative culture, citizenship, patriotism.

Keywords: *foreign languages, personal-oriented technologies, forms of educational process, communicative competences.*

З перетворенням України на самостійну державу освіта стала власною справою українського народу, а одним із стратегічних завдань реформування освіти в Українській державі, висунутих Державною національною програмою «Освіта», є формування освіченої, творчої особистості. Шляхи ж реформування змісту загальноосвітньої підготовки передбачають «формування гуманітарного мислення, опанування рідною, державною та іноземними мовами».

Зміна пріоритетів у всіх сферах життя призвели до зміни парадигми освіти. Гуманістична (особистісна) орієнтація освіти визнана сьогодні вимогою часу. Педагоги і психологи дедалі помітніше усвідомлюють гостру потребу у створенні та реалізації особистісного підходу до студента як одного з принципів організації навчально-виховної роботи, що обґрунтовується сучасною психологією та педагогікою. Такий підхід має сприяти цілеспрямованішому, гармонійнішому розвитку особистості студента як громадянина і творчого, професійно діючого працівника [5].

Гуманістична орієнтація освіти призводить до зміщення акцентів у розумінні структури освіти, висуваючи на передній план моральні засади. Моральні засади в навчанні – це те, що протистоїть його предметній спеціалізації, оскільки моральне ставлення до навколишнього світу не залежить від природи об'єкта, воно зв'язує всі сфери людських пошуків міцніше, ніж будь-які міжпредметні зв'язки. Існує тільки один спосіб реалізувати особистісний підхід у навчанні – зробити навчання сферою самоствердження особистості.

В умовах гуманізації освітнього процесу в цілому доцільним є використання можливостей іноземних мов для формування особистості студентів. Відбувається зміна мети навчання й виховання, у ролі якої виступає не сукупність знань, умінь і навичок, а вільний розвиток особистості людини. Розширення та якісні зміни характеру міжнародних зв'язків нашої держави, інтернаціоналізація всіх аспектів суспільного життя роблять іноземну мову реально необхідною в різних сферах діяльності людини. Вона стає дійовим фактором соціально-економічного, науково-технічного й загальнокультурного прогресу суспільства. Це підвищує статус іноземних мов як освітньої галузі у вищих закладах освіти [3].

Мета статті – розглянути методику створення кейсів та її використання в усному та письмовому мовленні у процесі навчання іноземних мов.

Основний зміст упровадження особистісного підходу до навчання іноземних мов полягає у формуванні комунікативної компетенції, яка складається з трьох основних видів: мовленнєвої, мовної та соціокультурної. За умов усвідомлення переходу від традиційного підходу вивчення іноземних мов до особистісно-орієнтованого студент стає суб'єктом власного особистісного та професійного розвитку.

Наукові передумови виникнення та сучасне формування особистісного підходу поступово визначались у дослідженнях таких учених, як К. Абульханової-Славської, О. Асмолова, І.Беха, В. Давидова, І. Якиманської та інших. У спеціальній галузі психології, педагогіки та професійної підготовки важливі передумови становлення особистісного підходу розроблялись у дослідженнях А. Алексюка, І. Зязюна, Н. Ничкало, О. Пехоти та ін.

Різні аспекти підготовки майбутніх викладачів у галузі навчання іноземних мов розглядаються в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, формування професійно-педагогічної спрямованості особистості вчителя в процесі навчання іноземних мов досліджувалось Л.Михайловою; О.Трубіцина займалась питаннями підготовки вчителя до рефлексивного управління процесом навчання учнів іноземних мов; культуровідповідну модель професійної підготовки вчителя іноземних мов обґрунтовано Є.Пасовим; сучасні технології підготовки вчителя іноземних мов розроблено В.Кузовлевим, Л.Карташовою, І.Москальовою та ін. Особливості мистецтва оволодіння іноземною мовою розкриваються у працях А.Деркача та С.Щербака [2].

Для сучасного етапу розвитку вітчизняної теорії і практики професійної підготовки вчителів іноземних мов властива багатоваріативність, різноманітність підходів, стратегій і технологій навчання, які спрямовані на оновлення системи професійної підготовки вчителя іноземних мов у вищій школі та підвищення рівня професіоналізму випускників. Усе більше уваги приділяється творчій діяльності спеціаліста, його особистим якостям, які не лише визначають суто професійні характеристики людини, але й спосіб мислення, рівень культури та її інтелектуальний розвиток.

Традиційна модель освіти, яка була спрямована на передачу майбутньому спеціалісту необхідних знань, умінь, навичок, але не враховувала особистісний розвиток, утрачає свою перспективність. Натомість, усе частіше використовується особистісно-орієнтована модель навчання, яка створює умови для виявлення та формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя. Саме тоді, коли завданням вищого навчального закладу стало надання можливості студентам оволодіти іноземною розмовною мовою, професійною термінологією та сформувані в них здатність до самостійного засвоєння професійно-лінгвістичної інформації, необхідність підвищення якості підготовки фахівців викликала низку різноаспектних досліджень, присвячених психологічним дослідженням мови загального характеру (В.Вундт, Л.С.Виготський), формуванню пізнавальної активності у процесі вивчення навчальних дисциплін у різних типах ВНЗ (М. Давидова, Є. Короткова) інноваційних педагогічних технологій (О.Шпак, А. Нісімчук, О. Падалка).

Дослідженням особистісного підходу в професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів займаються як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, зокрема І. Бех, О. Пехота, В. Рибалка, О. Савченко, В. Сериков, І. Якиманська та ін. Проведений аналіз джерельної бази дає можливість констатувати, що на сьогодні накопичений певний досвід навчання іноземних мов у педагогічних університетах, проте залишається невизначеною проблема необхідності модернізації навчання іноземних мов [1].

Центральним положенням особистісного підходу у вищому педагогічному навчальному закладі є новий погляд на особистість студента й викладача університету, що включає такі основні позиції: особистість студента є унікальним явищем, тому вона гідна поваги (навіть, якщо не є зразковою); особистість, її професійний розвиток є метою педагогічної системи університету; студент не об'єкт, а суб'єкт психолого-педагогічної підготовки.

Особистісний підхід доцільно розглядати, на думку О. Пехоти, як важливий психолого-педагогічний принцип, як методологічний інструментарій, основу якого становить сукупність вихідних концептуальних уявлень, цільових установок, методико-психодіагностичних та психолого-технологічних засобів, які забезпечують більш глибоке цілісне розуміння, пізнання особистості школяра чи студента і на цій основі – її гармонійний розвиток в умовах існуючої системи освіти [8].

Рольове спілкування змінюється особистісним із притаманними йому підтримкою, утвердженням людської гідності та довірою. Це створює атмосферу співробітництва й зумовлює потребу діалогу як домінуючої форми навчального спілкування, спонукає до обміну думками, враженнями, досвідом. В організації навчання відбувається зміщення акценту з домінування окремих форм і методів навчання на визнання їх плюралізму, переваги творчої ініціативи, конструювання «ситуації успіху», «ситуації вибору», самоаналізу, самооцінки, самопізнання, самовираження, самореалізації.

Згідно з дослідженнями В.Будака, О.Пехоти, А.Старєва, В.Шуляр, особливостями реалізації особистісно орієнтованого підходу в процесі професійної підготовки майбутніх учителів виступають наступні положення: навчальний процес проектується педагогічним колективом і педагогом, зокрема, на основі визначення і врахування потреб, бажань та можливостей студента згідно з його особистісним діагностуванням; у процесі навчання використовуються такі активні форми і методи навчання, як діалог, полілог, створення «ситуації успіху», драматизація дидактичних ситуацій, рольові ігри, індивідуальні заняття, творчі роботи, проблемні заняття.

Активні форми навчального процесу створюють атмосферу співтворчості, емоційного збудження й радості від власного успіху, стимулювання творчості й неоднозначності. Погоджуємось з точкою зору В.Семиченко, яка стверджує, що розділювати діяльнісний та особистісний підходи недоцільно. Абсолютизація як діяльнісного (підкорення зовнішнім вимогам), так і особистісного підходів (ігнорування вимог об'єктивної дійсності) може нанести шкоду як людині, так і тій системі, до складу якої вона входить.

Концептуальні відмінності між діяльнісним та особистісним підходами доцільно проводити тільки на теоретичному рівні. Реальна дійсність вимагає гнучкого співвідношення відповідних пріоритетів, адже особистість саме завдяки діяльності отримує можливості спрямування, конкретизації, наповнення фактичним змістом, отримання реальних можливостей для свого розвитку [6].

Варто звернути увагу і на той факт, що, незважаючи на індивідуальні особливості, майбутній спеціаліст зобов'язаний оволодіти необхідною для нього системою знань, здібностей та навичок. У будь-якій сфері діяльності існує певна нормативна система вимог, і, незважаючи на труднощі й незручності, пов'язані з індивідуальними особливостями, людина повинна прагнути сформувати й розвинути потрібні якості. У такому випадку індивідуальність людини, її власні інтереси і здібності стають засобом підвищення ефективності діяльності. З іншого боку, особистість саме завдяки діяльності отримує можливості спрямування, конкретизації, отримання реальних можливостей для свого розвитку.

Особистісно-орієнтоване навчання іноземних мов розглядається нами як таке, що базується на урахуванні особистісних якостей та інтересів студента і сприяє подальшому їх розвитку. Організація особистісно-орієнтованого навчання іноземних мов трактується нами як процес створення у вищих

зкладах освіти таких педагогічних умов, які сприяють активному розширенню комунікативної компетенції студентів та становленню їх суб'єктності у процесі особистісно-орієнтованої розвивальної взаємодії в системі «викладач-студент».

Основний зміст освітньої галузі «іноземна мова» полягає у формуванні комунікативної компетенції, яка складається з трьох основних видів: мовленнєвої, мовної та соціокультурної. За умов усвідомленого переходу від традиційного підходу вивчення іноземних мов до особистісно-орієнтованого студент стає суб'єктом власного особистісного та професійного розвитку.

Під традиційним підходом маємо на увазі так званий «teachercentered approach», тобто такий підхід, за якого в центрі навчального процесу був учитель, викладач, який повідомляв студентам готові істини. Цей підхід не передбачав співробітництва викладача зі студентами. За часів перебудови, коли держава проголосила себе «відкритою» і насправді відкрила дорогу експериментам, пошукам нових шляхів удосконалення освіти, упровадженню нових освітніх технологій, неабиякого поширення набув так званий «learner-centered approach», який передбачав центром навчального процесу зробити учня, студента, того, хто вчиться. Такий підхід вимагав спілкування викладача зі студентами як із рівними собі.

Оскільки ні викладач, ні студент психологічно не були готові до рівноправного спілкування, підхід, у центрі якого було поставлено учня чи студента, почав «сходити на нівель», не даючи бажаних результатів. Саме тоді прийшов новий для нас, але дуже поширений у Європі «person-centered approach» – особистісно-орієнтований підхід, за якого для успішного розвитку процесу навчання однаково важлива як і особистість вихованця, так і особистість викладача, кожен з них стає суб'єктом власного розвитку.

Науковці зазначають, що особистісно-орієнтоване навчання повинно включати такі положення: найвищою цінністю в освітньому процесі є той, хто навчається, з його потребами, інтересами, можливостями й здібностями до навчання, а відтак, навчально-виховний процес має спрямовуватись на розвиток його інтелектуального, творчого й духовного потенціалу; пріоритетною метою особистісно-орієнтованого навчання є: розвиток особистості, його неповторної індивідуальності, творчих можливостей, мислення, підвищення рівня загальної освіченості, яка виявляється в широті поглядів, формування здатності до самостійної, активної діяльності щодо конструювання власної життєдіяльності, до свідомого професійного вибору, взаємодії із сучасним динамічним світом праці тощо [1;2;4].

Результатом особистісно-орієнтованого навчання повинна бути молода людина, яка є компетентною особистістю, а відтак, здатна не тільки адаптуватися до вимог сучасного суспільства і ринку праці, а й особистісно й професійно реалізуватися впродовж життя.

Не слід забувати, що особистісний підхід до навчання може здійснювати лише той викладач, який сам усвідомлює себе особистістю і вміє бачити особистість в інших. Окрім цього «впровадження особистісно-орієнтованого навчання передбачає таку професійну підготовку педагога, яка включає фундаментальну підготовку з відповідного предмета, ґрунтовну психолого-педагогічну підготовку, спрямовану на формування умінь щодо особистісно-орієнтованого навчального процесу, формування гуманістичного мислення, здатності до суб'єктної взаємодії в педагогічному процесі» [45].

Викладач повинен створювати й постійно збагачувати не лише предметно-розвивальне навчальне середовище, а й культурно-емоційне, уміти працювати зі змістом, формами, методами та засобами навчання, на високому рівні володіти різноманітними інноваційними педагогічними технологіями. Нині досить часто особистісний підхід (особистісно-орієнтоване навчання) ототожнюється з індивідуальним підходом до навчання (індивідуалізація навчання).

Ці підходи дійсно мають спільні риси, оскільки в центрі освітнього процесу знаходиться особистість майбутнього вчителя, якій притаманні індивідуальні особливості, тому при організації навчання викладач повинен приділяти особливу увагу особистісному розвитку та зростанню студентів, ураховуючи при цьому їхні індивідуальні відмінності.

Індивідуалізація навчання – організація навчального процесу, при якій вибір форм, способів, методів і засобів навчання враховує індивідуальні відмінності студентів, рівень їх підготовки та здібності до навчання. Індивідуальний підхід ґрунтується на знанні й урахуванні викладачем індивідуальних особливостей студентів, їх нахилів та інтересів. Індивідуальне навчання повинно максимально забезпечити роботу студентів протягом усього періоду навчання у вищому навчальному закладі. Для цього необхідно створити такі умови, за яких студент міг би свідомо впливати на своє навчання й розвиток в цілому.

Індивідуальний підхід ґрунтується на знанні викладачем особистих рис студентів, адже, знаючи їх інтереси та нахили, педагог організовує навчання обдарованих студентів відповідно до їх можливостей, спонукає до навчання менш здібних студентів та допомагає «відстаючим».

Особистісно-орієнтоване вивчення іноземних мов передбачає позитивний вплив на формування особистості через створення атмосфери взаєморозуміння учасниками навчального процесу. Не загострюючи уваги на помилках та інших негативних явищах, викладач має допомогти студентам

сформувати адекватний образ – Я, виробити позитивну «Я-концепцію», дати змогу висловити свої думки, почуття, враження [7].

Створення позитивної емоційної обстановки, ситуації успіху, рівноправний діалог викладача зі студентами веде до скорішого та адекватного формування у студента свого образу – Я, що є запорукою успішного навчання, тобто основою навчання взагалі та оволодіння іноземною мовою зокрема.

Усе вищезазначене нами неможливо здійснювати у навчально-виховному процесі не враховуючи наступні педагогічні умови [4]:

- створення особистісно-орієнтованих навчально-педагогічних ситуацій, які спонукають студентів до формування позитивних образів – Я та адекватної самооцінки;
- забезпечення пріоритету діалогічного спілкування в процесі оволодіння іноземною мовою;
- створення ситуацій успіху на заняттях;
- організація освітнього середовища в процесі навчання іноземних мов;
- дотримання суб'єкт-суб'єктних відносин викладача і студента у вищій школі.

Розроблено методики, вправи для навчання студентів іноземних мов з використанням особистісно-орієнтованих технологій навчання. При цьому використовуються різноманітні методи як традиційні, так і не характерні для вітчизняної вищої школи. Це, зокрема, аудіовізуальні методи (audio-visual), різні види дискусій (discussions), демонстрування та виставка (demonstration and exhibition), гра (game), спостереження (observation), лекція (lecture), програмоване навчання (programmed instruction), експеримент (experiment), мікронавчання (microteaching), протоколи (protocols), рольові ігри (role playing), моделювання (simulation), дебати (debate), форум (forum), круглий стіл (round table), «Мозкова атака» (brain storming), вирішення проблеми (problem solving), рефлексивне навчання (reflective teaching), та деякі інші.

Реалізація особистісно-орієнтованого підходу уможливило формування змісту професійно-технічної освіти з метою відображення суб'єктивних компонентів людської культури. Цей підхід є основою оволодіння майбутніми кваліфікованими працівниками компетенція ми розв'язувати важливі практичні завдання, аналізувати виробничі процеси, прогнозувати техніко-технологічні зміни у сфері праці, виробляти надійні критерії оцінювання результатів власної діяльності як у звичних виробничих і соціальних умовах, так і в динамічно мінливих, а також виявляти високий рівень духовної культури, відповідальності за результат власного навчання та професійної діяльності [9].

Отже, гуманістична основа особистісно-орієнтованого підходу розкриває особистісний характер розуміння майбутніми кваліфікованими працівниками сенсу власного життя, процесу й результатів професійної діяльності, необхідності безперервного професійного розвитку і є основою формування в них художньої, естетичної, етичної, екологічної, правової, економічної, комунікативної, інформаційної тощо культури, громадянськості, патріотизму.

Висновки. Уважають, що лише особистісно-орієнтований підхід дасть змогу прагнення майбутніх фахівців до здобуття освіти на основі вивчення ними загальноосвітніх, політехнічних та спеціальних дисциплін, що забезпечить, зрештою, розвиток їх морального, загальнокультурного та інтелектуального потенціалу. Таким чином, узагальнюючи вищезазначене, ми підійшли до висновку, що найефективнішим методом навчання іноземним мовам, на сьогодні, є особистісно орієнтований підхід.

Література

1. Безукладников К.Э. Формирование лингводидактических компетенций будущего учителя иностранного языка: монография / К.Э. Безукладников; Перм. гос. пед. ун-т. – Пермь, 2008. – 270 с.
2. Бібік Н. М. Компетенції і компетентність у результатах середньої освіти / Н. М. Бібік // Сучасна початкова освіта: вектори розвитку [спеціальний випуск, присвячений 80-річчю університету] : зб. наук. праць. – Бердянськ : БДПУ, 2014. – 20-42 с.
3. Браже Т. Г. Развитие чувства нового / Т. Г. Браже, Ю. Н. Кулюткин. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.pomorsu.ru/avpu /proect/sbornik2004/395.htm-19k
4. Верещагин Е.М. Лингвострановедческая теория слова / Е. М. Костомаров, В. Г. Верещагин. – М., 2016. – 372с.
5. Гришкова Р.О. Психолого-педагогічні умови особистісно орієнтованого вивчення іноземних мов // Наук. записки КМА. – Т.18. – Ч.1. – К., 2000. – 35-37 с.
6. Семенов О. Підвищення кваліфікації – невід'ємна складова розвитку професійної компетентності викладача / О. Семенов // Вересень. – 2015. – № 1/2. – 10-16 с.
7. Хмельюк Р. И. Профотбор и первоначальная профессиональная подготовка будущего учителя : дисс. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 / Хмельюк Р. И. – Л., 1974. – 547 с.
8. Keen, K. Competence: What is it and how can it be developed? / K. Keen / In J. Lowyck, P. de Potter, & J. Elen (Eds.). – Brussels: IBM Education Center, 2012. – 143 p.
9. Vishnjakova S. M. Professional'noe obrazovanie : Slovar'. Kljuchevye ponjatija, terminy, aktual'naja leksika (Vocational education: Dictionary. Key concepts, terminology, relevant vocabulary). Moscow, – 2015. – 538 p.

References

1. Bezukladnikov K.E. Formirovanie lingvodidakticheskikh kompetency budushego uchitelya inostrannogo yazyka: monografiya / K.E. Bezukladnikov; Perm. gos. ped. un-t. – Perm, 2008. – 270 s.
2. Bibik N. M. Kompetentsii i kompetentnist u rezultatakh serednoi osvity / N. M. Bibik // Suchasna pochatkova osvita: vektory rozvytku [spetsialnyi vypusk, prysviacheniy 80-richchyu universytetu] : zb. nauk. prats.– Berdiansk: BDPU, 2014. – 20-42 s.
3. Brazhe T. G. Razvitie chuvstva novogo / T. G. Brazhe, Yu. N. Kulyutkin. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : www.pomorsu.ru/avpu/proect/sbornik2004/395.htm-19k
4. Vereshagin E.M. Lingvostranovedcheskaya teoriya slova / E. M. Kostomarov, V. G. Vereshagin. – M., 2016. – 372s.
5. Hryshkova R.O. Psykholoho-pedahohichni umovy osobystisno oriientovanoho vyvchennia inozemnykh mov // Nauk. zapysky KMA. – T.18. – Ch.1. – K., 2000. – 35-37 s.
6. Semenoh O. Pidvyshchennia kvalifikatsii – nevidiemna skladova rozvytku profesiinoi kompetentnosti vykladacha / O. Semenoh // Veresen. – 2015. – # 1/2. – 10-16 s.
7. Hmelyuk R. I. Profotbor i pervonachalnaya professionalnaya podgotovka budushego uchitelya : diss. ... d-ra ped. nauk : spec. 13.00.01 / Hmelyuk R. I. – L., 1974. – 547 s.
8. Keen, K. Competence: What is it and how can it be developed? / K. Keen / In J. Lowyck, P. de Potter, & J. Elen (Eds.). – Brussels: IBM Education Center, 2012. – 143 p.
9. Vishnjakova S. M. Professional'noe obrazovanie : Slovar'. Kljuchevye ponjatija, terminy, aktual'naja leksika (Vocational education: Dictionary. Key concepts, terminology, relevant vocabulary). Moscow, – 2015. – 538 p.

УДК 373.3.015.311

DOI 10.31652/2415-7872-2019-60-23-28

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ РОЗУМОВОЇ ПРАЦІ ЯК ФАКТОР ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

А. І. Подуфалов

У статті описані основні підходи до визначення поняття культури розумової праці молодшого школяра, схарактеризовано психолого-педагогічні підходи до розумового розвитку, які склалися у віковій та педагогічній психології і дидактиці. Описано зовнішні і внутрішні чинники, які сприяють розвиткові культури розумової праці учнів. Культура розумової праці є складним психолого-педагогічним феноменом, властивістю людської особистості, що характеризує рівень розвитку її інтелектуальних, пізнавальних, дослідницьких і організаційних якостей, котрі забезпечують раціональність і високу продуктивність розумової діяльності. Культура розумової праці молодшого школяра віддзеркалює позитивне ставлення дитини до змісту й процесу навчання, здатність до мобілізації морально-вольових зусиль, спрямованих на досягнення освітньої мети, що вимагає активності особистості, а також емоційні і поведінкові компоненти. Формування культури розумової праці в освітньому процесі початкової школи відбувається через певні етапи, що виокремлюються завдяки добору стимулів інтелектуальної діяльності: потреба в оволодінні культурою розумової праці – виникнення мотиву як образу навчальної роботи – формування мети як уявлення про навички, що ними варто оволодіти – звична дія як перша спроба оволодіння культурою розумової праці – осмислення утруднень в діяльності – самовизначення в навчальній ситуації – трансформація дії – перетворена повторна дія – зміни в собі через перетворення дії – самовиховання позитивного ставлення до культури розумової праці. Пізнавальна діяльність учня стимулює розвиток пізнавальних мотивів та інтересів, інтелектуальних здібностей, ціннісного ставлення до знань. Одним з основних дидактичних способів розвитку культури розумової праці дитини стає розвивальне навчання, яке через свою змістову і процесуальну сутність дозволяє постійно стимулювати розумовий розвиток учня, оволодіння раціональними способами й прийомами сприйняття навчального матеріалу, умінь самостійного використовувати отриману з різних джерел інформацію. Такий вид навчання розвиває емоційну сферу дитини, впливає на систему ціннісних орієнтацій, комунікативні й соціальні навички.

Виховання й розвиток культури розумової праці стають основою розвитку культури особистості загалом.

Ключові слова: культура розумової праці, молодші школярі, підходи до розумового розвитку, методи і засоби навчання, мотив, пізнавальний інтерес, інтелектуальний розвиток, розвивальне навчання.

FORMING MENTAL LABOUR CULTURE AS A FACTOR OF INTELLECTUAL DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOLCHILDREN

A. Podufalov

The article describes the basic approaches to the definition of the concept of mental labour culture of the intellectual work of primary schoolchildren, the psychological and pedagogical approaches to mental development are described, which have developed in age and pedagogical psychology and didactics. External and internal factors that contribute to the